

De

NUMMER 23 /// JAARGANG 85 /// 9 APRIL 2010

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

**Ethiek van
duurzaamheid**

*Voor vals gerucht
niet vrezen*

Time to turn

**Bijdragen aan
gerechtigheid**

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie Froukje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl;
alles wat met (abonnementen)administratie te
maken heeft naar info@dereformatie.nl.

Opmaak douglas design

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 99

Advertenties

tel. 0529 - 43 88 99 /// info@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Foto cover: Tjerk S. de Vries

www.dereformatie.nl

HELPEN KIEZEN

TEKST: HELEEN SYTSMA - VAN LOO, EINDREDACTEUR) ///

Je vraagt je wel eens af: hebben jongeren het in deze tijd moeilijker om te kiezen voor geloof en kerk dan vroeger? Daar valt zoveel over te zeggen dat het een heel thema-nummer van De Reformatie zou kunnen vullen, en misschien doen we dat in de toekomst ook wel. Voor nu beperk ik me tot een paar observaties. Allereerst wat de Prediker in dit verband zegt: 'En vraag jezelf niet af waarom het vroeger beter was dan nu. Het getuigt van weinig wijsheid als je daarnaar vraagt' (Prediker 7:10). De situatie is gewoon zoals hij is - vergelijken heeft niet zoveel zin. Kerkdiensten, catechisatie en jeugdvereniging waren voor mij indertijd ook niet de hoogtepunten van de week. Maar wat ik me nog goed kan herinneren is een vacante periode waarin de catechisatieles werd overgenomen door een emerituspredikant. Hij gebruikte hetzelfde materiaal als onze voormalige eigen predikant, maar sprak er met passie over. Hij liet zien hoe lief hij

Christus had, en dat straalde op ons af. Ineens ging de stof voor ons leven: het was geen droge stof, het ging om een relatie met de levende God. Als wij in onze tijd niet met passie spreken over onze Heiland, dan *maken* we het voor jongeren moeilijk om te kiezen voor geloof en kerk.

Tot slot geef ik een rake opmerking door van een andere emerituspredikant. Toen wij een paar jaar geleden in de VS woonden, waren we lid van een evangelische gemeente. De eredienst begon altijd met *worship*: we zongen een aantal eigentijdse liederen onder begeleiding van een band, die voornamelijk bestond uit jonge mensen. De worshipleader was een meid van zeventien. Toen het tijd was voor de predikant om de dienst voort te zetten, keek hij de leden van de band aan, en zei: 'This is not my kind of music, but they are certainly my kind of people'. Laten we in onze tijd de jongeren niet als een probleem, maar als een zegen benaderen.

IN DIT NUMMER

384

ETHIEK VAN DUURZAAMHEID

In de samenleving dragen overheid, burgers en bedrijfsleven een gedeelde verantwoordelijkheid. Als overheidsbeleid tekort schiet, ontslaat dat individuen niet van de plicht om zorg te dragen voor het klimaat en het milieu met het oog op duurzaamheid.

364

JIJ IN JOUW KLEIN HOEKJE

Hoewel we leven als vreemdelingen op een aarde die voorbijgaat, hebben we als christen de opdracht om hier en nu, in onze omgeving en wereldwijd, gerechtigheid te bevorderen. Laat het evangelie doorklinken in je daden van gerechtigheid.

370

VOOR VALS GERUCHT NIET VREZEN

Interne spanningen en discussies verlammen kerken. Als er veel energie gaat zitten in het oplossen van conflicten, komen andere, geestelijke zaken in de verdrukking. Over welke houding je aanneemt als jou onrecht wordt aangedaan, gaat het in Wandelen met God.

EN VERDER

387 COLUMN POLITIEK VAN VREDE /// **387** STELLING /// **392** LIED DEZE GOD IS ONZE GOD ///

393 DE LANGSTE DAG /// **395** VRAAG EN ANTWOORD /// **396** TIME TO TURN ///

398 WANDELEN MET GOD VOOR VALS GERUCHT NIET VREZEN /// **400** BIJBELTAAL LAZARUS ///

402 KORT NIEUWS, PERSBERICHTEN ///

Ethiek van duurzaamheid

TEKST: MAARTEN VERKERK /// FOTO: TIME TO TURN

De klimaatop in Kopenhagen is op een mislukking uitgelopen. De verwachtingen waren hooggespannen, maar uiteindelijk verzandde de top door verschillen in politieke en economische belangen. Er is een half akkoord gesloten dat de wereld niet zal redden.

Eén reactie op de mislukking vond ik opvallend. In Nederland werd gezegd: 'Als de politiek haar verantwoordelijkheid niet neemt, dan moeten we dat zelf maar doen'. Het mooie van deze reactie was dat de verantwoordelijkheid van de individuele burger werd erkend. Over die verantwoordelijkheid gaat dit artikel.

Verbanden Vanaf de Tweede Wereldoorlog heeft de overheid een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van onze samenleving. De laatste jaren wordt regelmatig de kritiek geuit dat de slinger te ver doorgeslagen is. Het lijkt er op dat we in een situatie zijn beland van te veel overheid en te weinig burger. We zien dan ook dat de overheid langzaam iets aan het terugtrekken is. Of de overheid inderdaad te dominant is, vind ik lastig te beoordelen. De samenleving is erg complex geworden en dat vraagt veel van de overheid. Maar de gemiddelde burger

in Nederland leeft wel met de gedachte dat de overheid verantwoordelijk is voor veel ontwikkelingen, ook op het gebied van duurzaamheid en milieu. Op zich is deze gedachte begrijpelijk. De overheid speelt immers een belangrijke rol in onze samenleving, vooral op het gebied van de economie en de wetgeving. Maar betekent dat dan dat ook de overheid de eindverantwoordelijke is, dat uiteindelijk de overheid knopen moet doorhakken en dat we daar met z'n allen op moeten wachten?

De Nederlandse samenleving is bijzonder heterogeen. Zij bestaat uit een groot aantal verbanden: individuen, gezinnen, scholen, bedrijven, sportverenigingen, kerken, ziekenhuizen, verzekeraars, banken en overheden, enzovoort. Geen van deze verbanden kan van bovenaf bepalen hoe de samenleving zich ontwikkelt en welke besluiten genomen moeten worden. Er is geen sprake van een piramide van

verbanden met de overheid aan de top; eerder van een netwerk van verbanden die elkaar beïnvloeden en die op een complexe manier met elkaar verbonden zijn. Anders gezegd, er is in onze samenleving geen hoofdverantwoordelijke die de richting van onze samenleving bepaalt (de overheid), maar er is sprake van een web van verbanden die in interactie met elkaar bepalen hoe onze samenleving zich ontwikkelt. En dat betekent ook dat niet één verband de eindverantwoordelijkheid draagt, maar dat er sprake is van een web van verantwoordelijkheden.

Deelnemers Laten we eens scherper gaan kijken naar al die verschillende deelnemers aan de samenleving, die in een netwerk met elkaar verbonden zijn, en dat meteen toespitsen op het klimaatbeleid.

Allereerst de overheid. Eén van de belangrijkste verantwoordelijkheden van de overheid is het zorg dragen voor rechtvaardige en adequate wetgeving – een verantwoordelijkheid die zij met niemand anders deelt. Alle andere verbanden, zoals bijvoorbeeld milieugroepen of het bedrijfsleven, kunnen suggesties doen voor de inhoud van bepaalde wetten. Maar de overheid is verantwoordelijk voor het opstellen en handhaven van wetgeving. Een andere belangrijke deelnemer aan de samenleving is het bedrijfsle-

'ik vind het onbegrijpelijk dat

er door christenen zoveel in

benzineslurpers wordt gereden'

Christenen getuigen in Kopenhagen van een nieuwe wereld die komt. ///

ven. Het bedrijfsleven heeft een eigen verantwoordelijkheid op het gebied van klimaatbeleid: namelijk het ontwikkelen van producten en diensten die bijdragen aan een duurzame samenleving. Het bedrijfsleven is het enige verband dat daarvoor de kennis, het geld en de macht heeft.

Weer een andere deelnemer aan de samenleving zijn verschillende actiegroepen. Hoe gek het ook klinkt: zij hebben ook een eigen verantwoordelijkheid, namelijk het op integere wijze aan de kaak stellen van slecht beleid en slechte handelingen op dit terrein.

Een andere machtige partij is de consument, die kan stemmen met de voeten. Dat wil zeggen, die kan door middel van zijn of haar koopgedrag tot uitdrukking brengen welke producten wel of niet geproduceerd moeten worden. Wat dat betreft doet de markt gewoon zijn werk. Een consument kan en mag nooit zijn of haar verantwoordelijkheid afschuiven: door te kopen en door te gebruiken draagt hij of zij verantwoordelijkheid voor het energiegebruik,

voor de vervuiling die met het gebruik gepaard gaat, en voor het afval aan het einde van de levenscyclus.

En ten slotte wil ik ook de kerken nog

noemen. Kerken kunnen geen wetgeving afdwingen, kunnen het ontwikkelen van duurzame producten niet afdwingen en kunnen ook de consument

niet voorschrijven wat hij of zij moet kopen. Maar wat de kerk wel kan is verkondigen: spreken over schepping en rentmeesterschap, het oproepen tot bekering en uitspreken dat het bewaren van de schepping iets mag kosten.

Interactie De verschillende groepen in de samenleving beïnvloeden elkaar op een complexe manier. De overheid kan bijvoorbeeld door wetgeving en fiscale maatregelen het gebruik van duurzame energiebronnen bevorderen, de isolatie van huizen en gebouwen stimuleren en de aanschaf van zuinige auto's aanmoedigen. Ook kan de overheid budgetten ter beschikking stellen om nieuwe methodieken te ontwikkelen die een duurzame samenleving bevorderen. De

overheid is daarom een zeer belangrijke factor. Het is dan ook begrijpelijk dat de reacties op Kopenhagen in het algemeen zo negatief waren.

Het bedrijfsleven heeft een grote invloed op zowel het beleid van de overheid als op het koopgedrag van de consument. Door het ontwikkelen van duurzame producten en diensten maakt het bedrijfsleven het overheidsbeleid mogelijk. Ook kan het bedrijfsleven door het ontwikkelen van die producten en diensten en door het geven van goede informatie de consument verleiden om duurzame producten aan te schaffen.

De consument heeft met overheid en bedrijfsleven te maken. Als eerste door vierjaarlijks te stemmen: hij of zij kan stemmen op een partij die duurzaamheid daadwerkelijk in het vaandel heeft, of juist niet. Hij of zij kan het bedrijfsleven als het ware uitnodigen om duurzame en energiezuinige producten te ontwikkelen. Als de consument geen energieverblindende apparaten meer koopt, dan zullen ze ook niet meer worden gemaakt. Het zijn juist deze interacties die laten zien dat onze maatschappij niet uit een piramide van verbanden bestaat, maar eerder uit een netwerk van groepen en deelnemers aan de samenleving die van elkaar afhankelijk zijn, elkaar beïnvloeden en ieder een eigen verantwoordelijkheid dragen.

Het is niet moeilijk om kritiek uit te oefenen op het beleid van de overheid.

Denk bijvoorbeeld maar aan het aan-uit-beleid met betrekking tot duurzame energiebronnen. Het is ook niet moeilijk om het

nodige commentaar te leveren op het

bedrijfsleven. Als de overheden geen ver-

laging van de CO2 uitstoot voor auto's

zou afdwingen is het de vraag of daar wel zo hard aan gewerkt zou worden. Maar, aan de andere kant moeten we ook stellen dat er wel degelijk vooruitgang geboekt wordt. Denk bijvoorbeeld maar aan het scheiden van afval en aan de fiscale maatregelen met betrekking tot auto's: zuinige auto's worden fiscaal bevoordeeld en grootverbruikers worden extra belast.

Consument Ik zou graag de eigen verantwoordelijkheid van de consument willen benadrukken. Ik noem vijf punten waarop de consument verschil kan maken.

Eén: we zullen echt werk moeten maken van consuminderen, van minder consumeren en daarmee het gebruik van energie en grondstoffen verlagen. Dat kan bijvoorbeeld door minder vlees te eten, door bepaalde apparaten niet aan te schaffen maar te huren, door kapotte spullen te repareren in plaats van te vervangen, door minder auto te rijden, niet met het vliegtuig op vakantie te gaan enzovoort.

Twee: we zullen echt werk moeten maken van het gebruik van biologisch voedsel dat zo mogelijk lokaal geproduceerd is en waar een eerlijke prijs voor wordt betaald. Dit reduceert het gebruik van kunstmest en pesticiden, vermindert het gebruik van energie

voor vervoer, en doet recht aan de arbeidsinspanningen van mensen. En waar het goederen betreft uit derdewereldlanden: zo dragen we echt bij aan de ontwikkeling van die landen. Dit is

de beste hulp die we kunnen geven.

Drie: we zullen echt werk moeten maken van de aanschaf van energiezuinige apparatuur en ver-

voersmiddelen. Persoonlijk vind ik het onbegrijpelijk dat er ook in christelijke kring nog zoveel benzineslurpers gere-

den worden. Vier: we zullen echt werk moeten maken van het isoleren en na-isoleren van huizen. Op dit moment kan er al erg veel. Sommige ingrepen kosten weinig geld. Andere vragen om wat dieper in de beurs te tasten.

Vijf: we moeten actief op zoek naar duurzame energie. Ook daar gaan de ontwikkelingen snel. We kunnen duurzaam gas en duurzame elektriciteit kopen – ik weet dat daar nog de nodige vragen over zijn! – en we kunnen zelf duurzame energie opwekken. En er valt nog veel meer te noemen. Ik denk onder andere aan al het goede dat in het kader van de Micha Campagne is gezegd en gedaan.

Rijk land Waarom noem ik, op het gevaar af als een zedenmeester gezien

te worden, dit rijtje mogelijkheden?

Om te laten zien dat we als individuele burger al veel kunnen. We hoeven niet te wachten op een vervolg op Kopenhagen. Ook zonder extra maatregelen van de overheid, die al het nodige doet, kunnen we veel doen. Nederland is een rijk land. Velen hebben de financiële mogelijkheid om duurzame keuzes te maken. Ik hoop dat door de juiste stimuleringsmaatregelen dit ook mogelijk wordt voor mensen die wat minder te besteden hebben. Veel christenen behoren tot de middenklasse. Zij hebben vaak, niet altijd, de financiële mogelijkheden om forsere veranderingen te realiseren - gewoon een kwestie van ethiek, de keuzes die je maakt baseren op je geloofsovertuiging.

De filosoof Kant stelt dat we zo moeten handelen dat we zouden willen dat ons handelen tot een algemene wet wordt. Juist in het klimaatdebat zou dat wel eens een goede handreiking kunnen zijn. We kunnen het ook zeggen met de titel van een publicatie van het Gereformeerd Politiek Verbond van destijds: *Bouwen en bewaren*. En laten we nu maar iets meer nadruk leggen op het tweede. Gewoon een kwestie van ethiek.

/// Dr. Maarten J. Verkerk is bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte aan de Technische Universiteit Eindhoven en de Universiteit Maastricht

✚ SAMENVATTING

De mislukte klimaatop van Kopenhagen is geen reden om het bijltje er bij neer te gooien. Klimaatbeleid is de verantwoordelijkheid van alle deelnemers aan de samenleving – niet alleen van overheid en bedrijfsleven, maar ook van individuen, groepen en kerken. De kritische consument kan op allerlei terreinen dicht bij huis bijdragen aan duurzaamheid. Gewoon een kwestie van ethiek.

TEKST: JAN WESTERT ///

Politiek van vrede

De slag om de kiezer is volop aan de gang. In een debat vol oneliners proberen politici elkaar te overtreffen. Ik merk regelmatig dat ik met een zekere aversie luister naar het politieke bedrijf om de kiezersgunst te behagen. Politiek populisme sluit aan bij het ongenoegen van de zwevende kiezer. Het is een ideologie zonder kernwaarden. Het populistisch debat versterkt de stemming in het land. Er is te weinig oog voor de waarde van de democratische rechtstaat. Bas van de Vlies wees er onlangs terecht op: 'Als dit de stijl wordt van het parlement, kunnen we het vergeten nog enige gezag te houden in de samenleving'. Wie vrijheid losmaakt van norm en gezag, en berooft van een grondslag, houdt een wankelende staat over. Het politieke debat in Nederland heeft behoefte aan politici die zich hard maken voor goed bestuur, voor een regering waar verbondenheid aan een gezamenlijke opdracht van afstraalt. In deze tijd zie ik dat als de belangrijkste bijdrage

van christenpolitici aan het landsbestuur: zorg dragen voor vrede van de staat. De oude kerkvader Augustinus tekent in zijn vorstenspiegel goede contouren voor politici die staan voor zo'n politieke stijl:

Gelukkig zijn de politieke leiders:
Die rechtvaardig regeren;
Die hun hart niet verheffen, maar zich herinneren dat zij mensen zijn;
Die hun macht ondergeschikt maken aan Gods majesteit;
Die God vrezen, liefhebben en eren;
Die traag zijn in het straffen en gemakkelijk in het vergeven;
Die straf toepassen voor zover de noodzaak om het land te beschermen dat vraagt, en niet om de haat van hun eigen vijandschappen te bevredigen;
Die harde maatregelen compenseren door milde barmhartigheid;
Die in de eerste plaats over hun eigen slechte begeerten willen heersen;
Die hun luxe beperken naarmate zij

buitensporiger kunnen zijn;
Die niet met verbaal geweld, maar door goed bestuur het kwade overwinnen;

Die geen politiek bedrijven uit begeerte naar ijdele roem, maar uit liefde tot eeuwig geluk.

Politiek van vrede kenmerkt zich door zo'n stijl van leiderschap. In ons politieke landschap is een houding van vrede stichten een kernopdracht voor christenpolitici. Bid voor en steun politici die zich zo laten kennen. Gelukkig is een land, dat zulke vertegenwoordigers kan kiezen.

/// Jan Westert is voorzitter van het WI van de ChristenUnie en redacteur van De Reformatie.
Reacties: j.westert@planet.nl

STELLING

Het heeft iets langer geduurd dan de bedoeling was om de website van De Reformatie operationeel te krijgen. De stellingen uit de vorige twee nummers hebben daardoor weinig respons opgeleverd. U kunt inmiddels via de website reageren op de stelling en op de inhoud van artikelen, maar het mag altijd ook rechtstreeks in een e-mail aan de redactie: redactie@dereformatie.nl.

De stelling in dit nummer is

Christenen praten veel over gerechtigheid, maar doen er weinig aan. ///

Mee eens? Of niet? Ga naar de website en stem, of laat een inhoudelijke reactie achter.

Gerechtigheid - Jij in jouw klein hoekje

TEKST: GERRIT RIEMER /// FOTO: TJERK S. DE VRIES

In Centraal-India helpt De Verre Naasten de gezondheid en de economische situatie van de bewoners van bijna 200 dorpen te verbeteren, onder andere door voor een lage prijs muskietennetten ter beschikking te stellen. Openlijke evangelisatie is in India niet toegestaan. Toch vindt de verkondiging van het evangelie ook hier zijn weg. ///

De Verre Naasten kreeg van de redactie van De Reformatie de vraag voorgelegd of gelovigen op hun plekje een bijdrage kunnen leveren aan gerechtigheid wereldwijd. Het antwoord is een genuanceerd 'ja', en gaat verder dan het kopen van Fair Trade hagelslag.

Dat de vraag gesteld werd aan De Verre Naasten ligt voor de hand. Dit instituut richt zich op de missie van Christus' kerk in deze wereld. Het bevorderen van gerechtigheid maakt deel uit van haar program met de woorden: '... opkomen voor recht en gerechtigheid voor armen en mensen, die onrecht lijden.' Om dat uit te werken heeft De Verre Naasten (en dus de GKv) zich onder andere aangesloten bij de Micha Campagne, ter ondersteuning van de door de VN geformuleerde Millenniumdoelen.

De kern van de gestelde vraag is: heb ik op mijn plekje iets te maken met wereldwijde gerechtigheid? Kan ik méér

doen dan met mijn kinderen bidden: ‘Zorg voor de arme kinderen Heer, en genees de zieken weer. Ja voor alle mensen saam bid ik u in Jezus’ naam?’ Kan ik, behalve bidden, op mijn plekje gerechtigheid werken, wereldwijd? Aan een antwoord op die vragen moet een theologische bezinning vooraf gaan. Dr. Bram van de Beek heeft ons hierover onlangs nog stevig aan het denken gezet (Zie G. Riemer, *Vreemdelingen met een taak*, in *De Reformatie* jrg. 85 nr.7). In *Hier beneden is het niet* (2005) en *God doet Recht* (2008) verwoordt hij zijn standpunt dat christenen zich niet structureel moeten inlaten met het bevorderen van aardse gerechtigheid. Daarnaast maak ik bij de theologische bezinning gebruik van de dissertatie van Ad de Bruijne over de politieke theologie van O’Donovan, *Levend in Leviatan* (2006).

Kaarsjes Uw Heer is Koning! Uw hart klopt voor Hem. In en door Hem kijkt u anders om u heen dan uw medemensen – met de ogen van een christen. Daardoor leeft u in een andere werkelijkheid. U leeft vanuit de wetenschap dat Christus regeert, dat God soeverein is en dat Hij het kwaad overwint. U weet daardoor zeker dat u op weg bent naar een aarde waarop gerechtigheid woont, een aarde die *straks* pas bereikt wordt. Nu nog ‘donker’, ‘overall op aarde leed en droefenis’, zoals een ander oud kinderliedje het zei. Dat liedje zei ons ook wat Jezus hier van ons verwacht: ‘Dat wij zijn als kaarsjes, brandend in de nacht. Laat ons dan in ’t duister held’re lichtjes zijn. Jij in jouw klein hoekje en ik in ’t mijn’. Maar hoe doe je dat, als *vreemdeling* op aarde? Van de Beek benadrukt vreemdelingschap heel sterk: ‘Wij zijn vreemdelingen! Bijwoners! We hebben een ander vaderland! Hier op aarde hebben we in feite niks meer te

zoeken’. U maakt in de kerk deel uit van ‘een lijdende groep vreemdelingen, verstrooid in alle landen, die geen vuist kunnen maken’. Er is geen enkele oogst te verwachten, geen structureel succes. Solidariteit met de armen, het bevorderen van gerechtigheid – het zal niet echt baten. Want: ‘De wereld met haar structuren is mij vreemd geworden. Dat betekent ook dat ik er niet meer in pas. (...) Christenen hebben geen doel op aarde’ (*God doet Recht*, 221-223). De vraag of u en uw kerk zich nog moeten inspannen om op uw plekje iets te betekenen voor wereldwijde gerechtigheid wordt dus door Van de Beek tamelijk negatief beantwoord.

Leviatan Inderdaad leeft u op een aarde die zal vergaan, alle spreken

over duurzaamheid

ten spijt. U leeft in

Leviatan! Hoe ga je

vanuit die gedachte om met gerechtigheid?

Als toch alles ijdelheid

is, waarom zou je dan

nog structureel iets

voor deze aarde willen

betekenen? Anders dan Van de Beek ziet *De Verre Naasten* wél een opdracht voor christenen om zich in te spannen voor een rechtvaardiger en leefbaarder wereld. De definitie van gerechtigheid die DVN ontwikkelde is daar helder over (zie hieronder).

Hoe zit dat nu? Bijbels-theologisch

weten we dat we als vreemdelingen op

weg zijn door de aardse tijd heen (het *saeculum*) naar een nieuwe aarde (het *eschaton*). Wat betekent dat concreet? Er bestaat een spectrum aan mogelijkheden tussen twee uitersten. Het ene uiterste is dat van wereldmijding: je afzijdig houden van het aardse gedruis en je terugtrekken met je broeders en zusters in een soort van alternatieve gemeenschap. Een 20e-eeuwse variant van deze anabaptistisch getinte keuze wordt gepropageerd door de anglicaanse theoloog Hauerwas. Van de Beek komt daar best dichtbij. Het andere uiterste zou je een streven naar een soort (her)kerstening annex theocratisch politiek bestel kunnen noemen. Sporen daarvan kom je tegen bij de SGP en tot voor kort ook bij de ChristenUnie. Vroeger was onze samenleving christelijk te noemen;

toen was het mogelijk

de natie te regeren op grond van ‘beginselen

die wortelen in de Goddelijke openba-

ring, die rusten op een onwankelbaar

fundament, die den

belijder ervan, ook in

de moeilijkste omstandigheden, met hart en mond doen zeggen: ‘Rust mijn ziel! Uw God is Koning’” (Colijn, in *Saevis Tranquillus in Undis*, p. VI / 1934). Maar die tijd is geweest; God doet zijn kerk nú leven in een andere situatie. Kerk en christenen moeten opnieuw positie kiezen.

‘de gedachte dat we het

gaan redden in deze wereld

is vanuit theologisch

standpunt niet houdbaar’

Gerechtigheid is het beginsel om een samenleving van mensen rechtvaardig te ordenen, zó dat ieder mens ongeacht ras, overtuiging, leeftijd of sekse tot zijn recht kan komen en tevreden een heilzaam leven op aarde kan genieten. Het is het beginsel om structuren, organen of personen die een dergelijke ordening verhinderen dan wel verstoren kritisch aan te spreken, publiekelijk ten toon te stellen of rechtvaardig te laten straffen.

Tatoe We moeten dus de illusie laten varen dat het echt iets met deze wereld kan worden. In de tweede helft van de vorige eeuw waren er veel theologen die die illusie wél koesterden. Moltmann bijvoorbeeld beweerde feitelijk het tegenovergestelde als Bram van de Beek. In zijn ‘Theologie van de hoop’ (1964) richtte deze oud-piloot van de Deutsche Luftwaffe zijn hoop op recht en gerechtigheid in *deze* tijd, het volle Koninkrijk van God nú, op *dé* aarde. In zijn voetspoor kwamen anderen met veel ‘Sturm und Drang’ in naam van de Bevrijder Christus. Zij riepen op tot wereldwijde solidariteit met armen, nederigen, verdrukten en uitgebuiten. Kerk en christenen moesten actief de toekomst dichtbij brengen en door middel van politiek of revolutie stukjes koninkrijk realiseren op aarde. De gedachte dat we het gaan redden in deze wereld is echter vanuit theologisch standpunt niet houdbaar. Het Bijbelse verwachtingspatroon voor het *hiernumaals* loopt uit op een ommekeer naar een *hiernamaals*. Er is geen continuïteit, geen langzaam maar zekere komst van het Rijk van God in deze geschiedenis op deze aarde. Ook al word je gemakkelijk meegenomen door het sentiment van een John Lennon, ‘Imagine all the people living life in peace...’

of door Beethovens vertolking van Schiller’s ‘Alle Menschen werden Brüder’: deze aarde en haar structuren gaan voorbij. Wij mensen krijgen het niet voor elkaar. Welnu, die kennis schept het juiste kader om in genoemd spectrum verantwoordelijke keuzes te maken. Als we weten hoe het er werkelijk voor staat met de aarde, dan maakt ons dat bescheiden en afhankelijk, maar niet passief of radeloos. We zijn wél nuchter – goddelijk realistisch – als wij wereldwijd aan gerechtigheid willen werken en op onze christelijke huid laten tatoeëren: ‘Geen schooner woord en meer van kracht dan Micha 6, daarvan vers 8’.

Wereldwijd web Ook al is de westerse samenleving niet langer christelijk, als christen weet ik: Christus regeert! God is op weg naar de nieuwe aarde. De kerk heeft een opdracht in de wereld. Het koninkrijk is komende. Binnen die lijnen blijven wij verder werken. God geeft nu geen mogelijkheden meer voor een theocratisch bestel. Christenen blijven echter wel verplicht om recht te doen, getrouwheid lief te hebben en te wandelen met God. Ook al wisselen de tijden ‘op Gods wenken’, Hij blijft dezelfde. Hij wil nog steeds dat we omzien naar armen, wezen, weduwen, hongerigen, vluchtelingen, verdrukten

en nederigen. God haat het onrecht van wie verder vroom leeft. De Bijbel staat er vol van: in de Psalmen, de profeten, in de woorden van Christus. Het sleutelwoord is liefde. Liefde voor Hem gaat gepaard met liefde voor je naaste. God houdt van gerechtigheid in de structuren, in de economie, de politiek en in uw persoonlijk leven. God haat niet de rijke mens die zijn rijkdom plaatst in het licht van Gods genade. Hij haat wel ‘het huis van een gewetenloos mens, schatten door onrecht verkregen’, ‘die ondermaatse efa, die om vergelding schreeuwt’, ‘de onzuivere weegschaal, een buidel met valse gewichten’ (Micha 6), oneerlijke handel, bedrog, zelfzucht, geldzucht en geweld. Hij haat onrechtvaardige structuren. Deze voorbeelden hebben allemaal betrekking op gerechtigheid en kunnen heel dicht bij uw leven staan. Dat hoort nou typisch bij die nieuwe tijd waarin Hij ons doet leven: één wereldwijd web. Haïti is dichtbij. Gebeurt er een ramp in Chili, we weten het binnen een uur. Een oorlog in Darfur, we zitten er dichterbij dan onze grootouders met de slag om Arnhem. Vrouwenhandel of economische uitbuiting, het komt in documentaires heel dichtbij. God laat ons veel zien, zoveel dat we er moe van worden. Legt u het hoofd in de schoot? Op een bepaalde manier wel: de handen gevouwen, biddend. Maar u hebt ook opdracht, op uw eigen kleine plekje,

Wij zijn geroepen om in
deze tijd Gods getuigen
te zijn in woorden én daden’

om in dit alles met uw God mee te gaan, om Hem te volgen. *Think Globally, Act Locally*. Lees Psalm 146 maar. In de elende van deze tijd en deze aarde is Hij actief. Zijn handen zijn aan het werk. Zijn handen of die van u? Als u goed kijkt, dan ziet u dat uw handen zijn handen zijn – de handen van Christus! Wij zijn geroepen om in deze tijd zijn getuigen te zijn in woorden én daden. Hij moet zichtbaar worden.

Bananen Maar we zijn er niet op uit om ‘normatief stukjes koninkrijk op aarde te forceren’ (*Levend in Leviatan*, p. 259). We klampen ons ook niet vast aan (her)kerstening of het vormen van een alternatieve gemeenschap van christenen. Maar wat dan wel? O'Donovan benadrukt ‘de prioriteit van het evangelie in de ethiek’. Deze prioriteit, aldus De Bruijne, ‘verhindert twee gangbare strategieën voor de publieke opstelling van christenen: die van een ‘kale’ claim op basis van christelijke normativiteit, en die van de inzet voor geanonimiseerde christelijke vruchten’ (*Levend in Leviatan*, pg. 255). Deze benadering helpt ons om als christen ethische keuzes te maken. Misschien koopt u Max Havelaar koffie en Fair Trade kleding, of bent u lid geworden van Amnesty International, ondersteunt u Unicef of Warchild. En misschien zet u zich in voor duurzaam wonen, milieuvriendelijk vervoer, een sober leven. U doet dat juist ook als christen en juist ook om gerechtigheid te bevorderen.

Maar hoe verhoudt zich deze levensstijl tot de regel van O'Donovan? Zijn dit misschien, wat hij noemt, anoniem geworden christelijke vruchten? Laten we met deze levensstijl Christus zien in

deze wereld? De beter betaalde banaan in Peru vertelt de bananenteler helemaal niets van Christus. Goddank dat die man een beter betaalde banaan heeft, maar jouw bijdrage is anoniem, de vrucht ervan is niet te onderscheiden van die van humanisten en dienaars van andere goden; het christelijk profiel is verdwenen.

Maquette van heil Wanneer we ernaar streven om het evangelie centraal te stellen bij het bevorderen van wereldwijde gerechtigheid, moeten we dus projecten steunen waarin dat gebeurt. Lokaal zijn die mogelijkheden er zeker; denk aan het helpen van vluchtelingen en asielzoekers. Maar onze focus is nu wereldwijd. Zijn er projecten waarin getuigend de naam van Jezus klinkt en waarover het strijklicht van de eeuwigheid, van het herstel van alle dingen valt? Zijn er projecten waarin het gelaat van Jezus zichtbaar wordt voor hen die recht gedaan wordt?

‘God haat het onrecht van wie verder vroom leeft’

Die projecten zijn wel te vinden. *De Verre Naasten* levert op kleine schaal bijdragen in India en Kenia op het terrein van vrede, recht en verzoening. Dat werk staat in het kader van evangelieverkondiging en gemeenteopbouw. Ondersteun met uw geld dat soort projecten in de wereld, zodat de naam van Christus meeklinkt in een poging om samenlevingen

rechtvaardig te ordenen, om allerlei vormen van apartheid, discriminatie, rassenhaat en onrechtvaardige verdeling, misbruik van macht, natuur en gedoneerd geld tegen te gaan. Zo wordt als het ware een maquette van het heil zichtbaar dat we pas als volle werkelijk mogen verwachten op een nieuwe aarde. Daarmee helpt u concreet mee aan het bevorderen van gerechtigheid in deze wereld en aan de verkondiging van het evangelie van Christus. Laat die twee hand in hand blijven gaan. Trek Woord en daad niet uit elkaar. Zijn er nog andere mogelijkheden om prioriteit te geven aan het evangelie? Ik ga u niet allerlei concrete ideeën aan de hand doen. Maak zelf op grond van het aangereikte uitgangspunt verantwoorde keuzes: in het uitbrengen van uw stem bij verkiezingen, in uw lidmaatschap van een kerk die zich niet apathisch terugtrekt uit de samenleving maar die zich profetisch-getuigend opstelt te midden van de strijd der machten. Hoe dan ook, als christen heb je werk aan de aarde. In het donker een lichtje zijn, misschien wel meer dan dat in de christelijke strijd tegen onrecht in deze wereld. Met in je hart dat voorbehoud, dat diepe christelijke vertrouwen: ‘Rust mijn ziel! Uw God is Koning!’

/// Gerrit Riemer is missionair-theologisch medewerker van de afdeling Advies en Training (IRTT) van de Verre Naasten

✚ SAMENVATTING

Als christen ben je verantwoordelijk om je in te zetten voor gerechtigheid – dichtbij, maar in onze geglobaliseerde samenleving ook wereldwijd. Ook al leef je als vreemdeling op deze aarde, God roept je op om je te bekommeren om de zwakken in de samenleving. Bestrijden van onrecht heeft alleen diepere zin als het evangelie van genade en verzoening erin meeklinkt. Ondersteun daarom projecten waarin dat gebeurt.

Deze God is onze God

De Verre Naasten verzocht Jan van der Plas een lied te schrijven bij het thema van de DVN-dag 2010 in Spakenburg 'Samen'. In het lied 'Deze God is onze God' worden de thema's gehoorzaamheid, gerechtigheid en wederkerigheid (zoals Paulus beschreef in 2 Korintiërs 8 en 9) bezongen binnen de lijnen van het Koninkrijk. Melodie en koorarrangement (met toetsen, gitaar, viool, slagwerk) zijn gecomponeerd tot een lied waarin de minstrelen uit de middeleeuwen en de hedendaagse rock elkaar lijken te ontmoeten. Koorarrangement en karaokeversie zijn te downloaden op www.dvnweb.nl of www.dvndag.nl. Een cd is verzonden aan alle plaatselijke kerken, zodat het lied ter voorbereiding van DVN-dag door de gemeente kan worden ingestudeerd.

Deze God is onze God

Voor De Verre Naasten
Naar 2 Cor. 8 en 9

Tekst en muziek
Jan van der Plas

Gitaar: capo 5

melodie 1 Dsus4 D G C Cmaj7 D Em D G Am C D Dsus4 D

Voice

De ze God is on ze God, want in zijn we reld wij de ko nink rijk, voor on ze

G C Cmaj7 D Em D G C D G melodie 2 D/C G/B G/C

God drie en ig God, zijn wij als ko nings kin de ren ge lijk. In zijn rijk heerst ge hoor zaam

Dsus4 D G Em C Am D G D/C G/B G/C Dsus4 D G

heid, in zijn lief de ging Gods Zoon ons voor. In zijn rijk heerst ge rech tig heid, in ons

Em C Am D G melodie 3 Am Em Bm Em B7

le ven vol gen wij zijn spoor. Om naar het voor beeld van uw brood en wijn te wil len

C Dsus4 D G Em C G D G

de len en ver re naast en tot naas ten te zijn.

- melodie 1* Deze God is onze God,
want in zijn wereldwijde koninkrijk,
voor onze God, drieënig God
zijn wij als koningskinderen gelijk
- melodie 2* In zijn rijk heerst gehoorzaamheid
in zijn liefde ging Gods Zoon ons voor.
In zijn rijk heerst gerechtigheid
in ons leven volgen wij zijn spoor.
- melodie 3* Om naar het voorbeeld van uw brood en wijn
te willen delen en verre naasten
tot naasten te zijn.

Zend uw Geest en leid het werk,
verlicht, maak ons in onze zwakheid sterk.
Als hand en voet, tot dienst bereid,
in liefdevolle wederkerigheid.

Waai o Geest, waai gehoorzaamheid
over al uw kind'ren arm en rijk.
Zaai het brood, zaai gerechtigheid,
kom herschep de eenheid in uw rijk.

Ja, naar het voorbeeld van uw brood en wijn
te willen delen en verre naasten
tot naasten te zijn.

melodie 1 Dank aan God, halleluja!
Van land tot land, loof Hem, halleluja!
Want deze God, bemiddelaar,
geeft ons als koningskinderen elkaar

(koorarrangement en karaokeversie zijn als MP3
te downloaden op www.dvnweb.nl onder de knop
'Spakenburg tweede Pinksterdag 2010')

De langste dag

TEKST: ERIK DE BOER EN ROB VAN HOUWELINGEN ///

Het is moedig studie te maken van Jozua 9-13, waar de verovering van het beloofde land wordt beschreven. In de wetenschappelijke wereld is dit thema zwaar omstreden. Koert van Bakkum promoveerde op het proefschrift *From Conquest to Coexistence*, waarin hij zorgvuldige aandacht besteedt aan geschiedenis, geschiedschrijving en archeologie.

De spits van zijn betoog is dat Jozua 9-13 wel degelijk historische gebeurtenissen beschrijft en dat die beschrijving goed is in te passen in wat buitenbijbelse bronnen melden over de dertiende eeuw voor Chr. Welk neveneffect heeft die wetenschappelijke concentratie nu op de uitleg van Jozua 10:12-14, het Bijbelse bericht over het stilstaan van zon en maan? Juist dit punt werd nogal uitvergroot door alle publiciteit rond de promotie in het Nederlands Dagblad. In dit artikel willen wij reageren op het door Van Bakkum gelanceerde interpretatievoorstel.

Om te beginnen: Van Bakkum ontkent niet dat God op het gebed van Jozua een wonder heeft gedaan. Terecht vestigt hij de aandacht op de interpreterende kern in vers 14: 'Het is voor noch na die dag ooit voorgekomen dat de HEER op

die manier gehoor gaf aan de bede van een mens'. Naar zijn mening gaat het echter bij die gebedsverhoring vooral om een overwinningswonder, dat naar oud-oosterse conventie wordt beschreven als een militaire overwinning in één dag, waarbij zon en maan tot Gods legermacht behoren. Van Bakkum beschouwt de betreffende verzen als een poëtisch fragment.

Naar onze overtuiging stuit dit interpretatievoorstel op de volgende exegetische bezwaren:

1. De tekst van Jozua 10 beschrijft een wonder, daar zijn we het over eens. Jozua bidt, 'beveelt', zon en maan stil te blijven staan, alsof hij de klok stilzet. Het boek Jozua gebruikt hier waarnemingstaal, zoals mensen kunnen zeggen dat de zon

op- of ondergaat. Vers 12d-13d wordt in vers 13e-14c van Bijbels commentaar voorzien: het was een historische dag. Het accent ligt inderdaad op het unieke van de gebedsverhoring. Maar vers 14 spreekt wel over de dag waarop de HEER dat concrete gebed verhoorde: 'De zon nu bleef staan midden aan de hemel en haastte zich niet onder te gaan omstreeks een volle dag'. Jozua's gebed, in poëtische vorm opgeschreven, in combinatie met deze duiding in vers 14 geeft geen aanleiding om aan iets anders dan een wonder met kosmisch effect te denken. De beweging van de hemellichamen komt tijdelijk tot stilstand: die van de zon boven Gibeon en die van de maan boven de vlakte van Ajjalon. Hoe men zich de positie van zon en maan in het verloop van deze wonderlijke dag moet voorstellen, maakt de tekst trouwens niet helemaal duidelijk.

2. In Genesis 1 worden de zon en de maan vermeld als lampen, door de Schepper opgehangen aan het hemelgewelf om de dag te scheiden van de nacht. Het zijn de twee grote lichten zoals wij mensen die dagelijks kunnen zien: het grootste om over de dag te heersen, het kleinere om over de nacht te heersen ... en om het licht te scheiden van de duisternis. God is ook in de voortgang van de geschiedenis bij machte deze beide lichten te gebruiken om het strijdtoneel te verlichten, als Hij voor zijn volk Israël strijdt. In het licht van het volgende punt, waarin we enkele nieuwtestamentische gegevens aanstippen, wordt dat des te aannemelijker.

3. In Marcus 13:20 staat precies het omgekeerde, een tijdsverkorting, wanneer Jezus in zijn eschatologische rede zegt: 'En als de Heer die tijd niet had verkort, zou geen enkel mens worden gered, maar omwille van de uitverkorenen die Hij tot de zijnen heeft gemaakt, heeft Hij die tijd verkort'. En dan volgt een reeks kosmische verschijnselen uit de laatste dagen: de zon zal verduisterd worden en de maan geen licht meer geven, de sterren zullen uit de hemel vallen en de hemelse machten zullen wankelen (vergelijk 2 Petrus 3:10 en 12). Het boek Jozua heet in de Griekse bijbel: *Jèsous*. Daarom betreft de brief aan de Hebreeënen de intocht onder Jozua ook op Jezus Christus. De Heer voert zijn volk aan, onderweg naar het Nieuwe Land.

4. Wanneer Jozua zon en maan aanspreekt, zou hij zich volgens Van Bekkum aansluiten bij de algemene overtuiging dat zon en maan persoonlijkheid hadden. Voor de oosterse volken waren het goden; voor Israël hoorden ze bij de hofhouding van de HEER.

Maar van Jezus staat geschreven dat Hij tijdens de storm op het meer van Galilea water en wind bestraffend toesprak, zodat het meer geheel tot rust kwam. En de leerlingen en alle andere mensen vroegen zich vol verbazing af: Wat is dit toch voor iemand, dat zelfs de wind en het water Hem gehoorzamen? (Matteüs 8:23-27; Marcus 4:35-41; Lucas 8:22-25; vergelijk Johannes 6:16-20). Geen zinnig mens zal willen beweren dat Jezus toen wind- en watergoden heeft aangeroepen. Maar wanneer de Heer het wind en het water bestraffend toesprekt, is daarmee toch niet gezegd dat Hij ze een eigen persoonlijkheid toeschrijft?

5. Als het om buitenbijbelse gegevens gaat, is het interessant te zien hoe deze gebeurtenis vele eeuwen later wordt beschreven door de historicus Flavius Josefus, *Joodse Oudheden* 5, 60-61. Hoewel hij het stilstaan van zon en maan niet expliciet vermeldt, blijkt uit zijn beschrijving dat tegen het einde van de eerste eeuw na Chr. gewoon werd uitgegaan van een verlengde dag. Zie het volledige citaat hieronder in de vertaling van Meijer

en Wes; de belangrijkste zinsneden zijn door ons gecursiveerd.

Onze conclusie is dat de interpretatie van Koert van Bekkum teveel bezwaren oproept. Wij denken dat de dag van Jozua 10 een uitzonderlijke dag is geweest, waarop God een kosmisch wonder heeft laten plaatsvinden zodat Israël de vijanden kon verslaan. Zonder precies te kunnen bepalen *hoe* Hij dat heeft gedaan, staat voor ons vast *dat* Hij het heeft gedaan. Wat het samenvattend vers 42 uit Jozua 10 een overwinning in één veldtocht noemt, wordt in vers 12 tot 14 beschreven als de langste dag. De almachtige Schepper bracht zon en maan tot stilstand. Dit kosmische wonder wijst vooruit naar de laatste dag, waarop God, letterlijk en figuurlijk, hemel en aarde zal bewegen in de strijd tegen zijn vijanden, om voor zijn volk de messiaanse vrede te realiseren die Hij heeft beloofd. Dankzij de nieuwtestamentische Jozua, onze Heer Jezus Christus.

/// Prof.dr. Erik de Boer en prof.dr. Rob van Houwelingen zijn verbonden aan de Theologische Universiteit te Kampen (Broederweg).

Jozua snelde hun met zijn hele leger te hulp. *Dag en nacht* marcheerde hij door en overviel de vijanden *bij het aanbreken van de morgen*. Hij joeg hen op de vlucht en zette de achtervolging in over de glooiende hellingen van een streek die Bethora wordt genoemd. Daar kreeg hij de bevestiging dat God aan zijn zijde stond, wat zichtbaar werd gemaakt door donderslagen, bliksemschichten en een regen van buitengewoon grote hagelstenen. Hier kwam nog bij dat *de dag werd verlengd*, waardoor het gevaar dat de nacht hen zou overvallen en het enthousiasme van de Hebreeërs zou beteugelen werd weggenomen. Zo slaagde Jozua erin om de koningen, die zich in een grot bij Macchida verborgen hielden, gevangen te nemen en allemaal te straffen. *Dat die dag toen werkelijk langer werd dan normaal was voor die tijd van het jaar*, wordt ook bevestigd door de Geschriften die in de Tempel worden bewaard.

Flavius Josefus, *Joodse Oudheden* 5,60-61

Vraag: Kun je vormen van ontwikkelings-samenwerking of hulpverlening opvatten als deel van de diaconale taak van de kerk? En zo ja, waarom hielden gereformeerden vroeger dan afstand van iets als wereld-diaconaat?

Laat ik beginnen met de diaconale taak van de kerk. Die omschrijf ik als het doen van barmhartigheid-en-gerechtigheid. Diaconaat heeft te maken met *doen*, met daden. Diaconaat maakt met daden zichtbaar wat woorden zeggen. Diaconaat is de helpende hand bieden. 'Het evangelie van Christus handen en voeten geven' is een rake typering van de diaconale taak van de kerk. Diaconaat is een wezensuiting van de christelijke gemeente. Het typeert die gemeente. De gemeente is een gemeenschap die (uit) deelt.

Maar wat deelt de christelijke gemeente (uit)? Zij deelt wat ze van God heeft gekregen aan menselijke inzet en financiële mogelijkheden. Diaconaat is dan ook gericht op het lenigen van nood en het bieden van hulp.

En met wie deelt de christelijke gemeente? Zij deelt haar gaven met mensen die het nodig hebben. Dan gaat het om mensen die sociaal-maatschappelijk in nood verkeren, waarbij zowel gedacht kan worden aan mensen binnen als mensen buiten de gemeente. Liefdebetoon in de naam van Christus kan niet opgesloten blijven binnen de gemeente, maar zal ook buiten de gemeente zichtbaar moeten worden.

Op basis van deze typering van diaconaat wordt duidelijk dat er geen grenzen zijn aan het diaconaat van de kerk: het werkveld is de wereld. Uiteindelijk is diaconaat wereldwijd, hoewel dat niet betekent dat één enkele kerkelijke gemeente de verantwoordelijkheid voor de hulpverlening aan de armen en maatschappelijk zwakken in de hele wereld op haar schouders kan nemen.

Ontwikkelingssamenwerking in seculiere zin is gericht op de structurele

verbetering van de levensstandaard van mensen. Daarom is armoedebestrijding meestal de harde kern van ontwikkelingssamenwerking. Ik typeer armoedebestrijding als het actief tegengaan van omstandigheden die mensen belemmeren om in hun primaire levensbehoeften te voorzien. Ik laat de actuele discussies over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking en armoedebestrijding nu even buiten beschouwing.

Deze notities maken duidelijk dat vormen van ontwikkelingssamenwerking en hulpverlening inderdaad op te vatten zijn als deel van de diaconale taak van de kerk. Veel diaconaal werk buiten Nederland via locale kerken of via christelijke hulpverleningsorganisaties is een vorm van ontwikkelingssamenwerking. Het antwoord op de eerste vraag is daarom: ja.

Dan de tweede vraag. Werelddiaconaat is een bruikbare term voor de diaconale taak van de kerk in de wereld. Maar die term is in de jaren zestig van de vorige eeuw besmet geraakt door eenzijdig sociaal-politieke ideeën over heil en bevrijding. Er rees verzet tegen financiële steun, bijvoorbeeld via de Wereldraad van Kerken, aan militante bevrijdingsbewegingen. Daarom hielden sommige gereformeerden in het verleden afstand van het werelddiaconaat. Tegenwoordig liggen de fronten anders. In de Wereldraad van Kerken is de eenzijdig politieke invulling van diaconale inzet gecorrigeerd, terwijl behoudende gereformeerden meer oog hebben gekregen voor het structurele karakter van veel maatschappelijke nood.

/// Dr. Peter van de Kamp is universitair docent Diaconiek aan de TU in Kampen

Time to turn

TEKST EN FOTO: GERRIT POST ///

Chris Vreugdenhil (22) is vegetariër, let op zijn consumptiepatroon en probeert als netwerker en kernteamlid van Time to Turn bij te dragen aan een betere wereld. 'God heeft de wereld al gered, maar dat ontslaat mij niet van de plicht om er goed voor te zorgen.'

In een lange laan in Heelsum met prachtige grote huizen staat de villa waar Chris woont. 'Grindhorst' staat er met zwarte letters op de witgepleisterde voorkant. Kippen scharrelen buiten rond. De moestuin ligt nog in winterslaap. Het huis herbergt een woongemeenschap van allerlei verschillende mensen. Samen onderhouden ze

het gebouw, en ze gebruiken maaltijden gezamenlijk. In de keuken hangt laurierblad te drogen. Op het grote fornuis ligt een versgebakken brood af te koelen. Vier krakende houten trappen leiden naar Chris' kamer op zolder. De student bos- en natuurbeheer slaapt op een vlierinkje. In het leefgedeelte staan een

bureau, een tafel, twee zitmeubels en een boekenkast – alles tweedehands. Op een van de hanenbalken hangt een poster met de Swahiliaanse tekst 'Sasa ni Wakati wa Haki'. Met pen is de vertaling erbij gekrabbeld: now is the time for justice - nu is het tijd voor rechtvaardigheid. Het is een van de posters waar Chris tijdens de klimaatop in Kopenhagen mee rondliep.

Kopenhagen De demonstratie in Kopenhagen was een initiatief van Time to Turn. Chris werkt daar een dag in de week. De organisatie is een beweging van jongeren die vanuit hun geloof willen kiezen voor een rechtvaardige en duurzame levensstijl. Chris praat enthousiast over zijn tijd in Kopenhagen. Ze liepen met een groot spandoek waarop stond: Another world is possible – Another world is coming – Another world is reality (een andere wereld is mogelijk – een andere wereld komt er aan – een andere wereld is realiteit) Daar liep een groep van duizend christenen achter. 'Er ging zo'n energie vanuit. We wilden uitdragen dat er een nieuwe wereld komt en dat er hoop is.' Die hoop is voor Chris de reden om bij Time to Turn actief te zijn. Hart voor het milieu heeft hij zijn hele leven al. Voor zijn omgeving was dat soms irritant. 'Dan vroeg ik aan de grasmaaiende buurman of dat wel goed voor het milieu was.' Hij was ranger van het Wereld Natuur Fonds en verkocht vierkante meters oerwoud. Na de havo ging hij op zoek naar een organisatie waar

hij actief een bijdrage kon leveren aan het milieu. Bij Milieudefensie en Greenpeace miste hij het christelijke aspect. Dat vond hij wel bij Time to Turn. Hij leerde daar twee belangrijke dingen: allereerst dat er in de wereld niet alleen milieuproblemen zijn, maar ook veel oneerlijkheid. Bijvoorbeeld Chinese meisjes die voor dertig cent per uur onze spijkerbroeken in elkaar naaien, veertien uur per dag. Of kinderen die voor weinig geld metalen uit de grond halen zodat wij goedkope mobieltjes kunnen kopen. Het tweede dat hij leerde was dat er altijd een verband is tussen het milieu en gerechtigheid. De rijke landen veroorzaken milieuproblemen waar vooral de arme landen vaak last van hebben. Maar juist de rijke landen hebben het geld om zichzelf te beschermen. 'Nederland kan een dijk aanleggen, Bangladesh niet.'

Hoop Chris wordt er niet door ontmoedigd. 'Wij hoeven de schepping niet meer te redden, dat heeft Jezus al gedaan.' Toch ontslaat ons dat niet van de plicht om iets te doen. 'Ik heb het in mijn hoofd zitten en ik put er hoop uit, maar ik vind het altijd lastig onder woorden te brengen.' Zoekend naar woorden vertelt hij over het koninkrijk van God dat Jezus bracht en waarbij elke daad van ons waardevol voor God is, ook al bereik je er niets mee en lijkt het zinloos. 'Wij doen kleine en onvolmaakte dingen. Maar God gaat er mee aan de slag en gebruikt ze als een bouwsteen voor zijn nieuwe rijk. Korter douchen wordt zo een daad van aanbidding, omdat je het doet voor God.' Zelf draagt Chris zijn steentje bij door meer te fietsen, energie te besparen, zelf verbouwde groenten te eten en door vegetarier te zijn. Dat laatste vindt hij

LOKALE NETWERKEN IN ACTIE

Time to Turn is een beweging van jongeren die vanuit hun geloof een bewuste en duurzame levensstrijd nastreven. Naast een landelijk kernteam zijn er in verschillende plaatsen in Nederland netwerken actief. De netwerken houden contact met elkaar via een Ning. Dat is een soort forum op internet waar gediscussieerd kan worden en afspraken kunnen worden gemaakt. Tanneke de Blaeij richtte vorig jaar een netwerk in Wageningen op, dat inmiddels zeventien leden telt. 'Ik wilde Bijbelstudies houden over Time To Turn-thema's en daarnaast concrete acties uitvoeren.' Die Bijbelstudies gingen bijvoorbeeld over Habakuk, armoede in Nederland, gerechtigheid in het Oude en Nieuwe Testament en over de schepping. Tanneke: 'Habakuk is een profeet die bij God gaat klagen over de ellende en de onrechtvaardigheid in de wereld. Hij vraagt of God daar een stokje voor wilt steken. Je mag dus klagen bij God en vragen of Hij iets wil doen.' Een van de concrete acties was een middag spelen met de kinderen in het asielzoekerscentrum in Wageningen. Ze mochten er de recreatieruimte voor gebruiken en hebben onder andere de kinderen geschminkt. 'Een Somalisch jongetje wilde zich als piraat laten schminken...' De geplande Bijbelstudies zijn inmiddels voorbij. Het netwerk beperkt zich nu tot acties. Zo helpen ze met het kleding sorteren bij de kledingbank in Wageningen. Een keer in de maand ontmoeten ze elkaar. 'Zo is er de gelegenheid om nieuwe ideeën te verzinnen en te praten over duurzaamheid en gerechtigheid.'

lastig, omdat hij veel van vlees houdt. 'Als ik *minder* vlees was gaan eten, was het niet gelukt.' Zijn motivatie ligt in de grote belasting die vleesgebruik op het land legt. 'Als ik vlees eet, heeft iemand anders niets te eten. Dat wil ik niet.' De woongemeenschap, waar ook niet-christenen wonen, helpt hem daarbij. Ze eten biologisch, en in de gemeenschappelijke ruimtes geen vlees, en ze hebben een moestuin. Laatst is ook het huis geïsoleerd. Een ander aspect is het minder consumeren. 'In dit huis is alles tweedehands, alleen de wasmachine is nieuw.' Chris' spijkerbroek illustreert wat hij zegt. Met een zwart lapje is een gat gerepareerd. In de kerk mist hij het gesprek over die praktische dingen. De voorbode in zijn gemeente, de gereformeerde kerk van Wageningen, toen hij vertrok naar Kopenhagen vond hij heel fijn. 'Maar ik

zou graag zien dat de kerk een broeinest is waar mensen energie krijgen, inspiratie opdoen en dat met elkaar in de rest van de week concreet maken.' Het praktische leven volhouden is niet moeilijk, vindt Chris. Leven uit de hoop wel. 'Daar heb ik mensen voor nodig die me inspireren. Zoals bij Time to Turn. Daar bidden we in de pauzes om zo de hoop levend te houden. Daar komen mooie ideeën uit voort.' Niet iedereen hoeft net zo te gaan leven als Chris. Iedereen moet zelf zijn keuzes maken. 'Ik vertel gewoon waar ik zelf mee bezig ben. Die eigen levensstijl valt op en als het mensen aanspreekt, gaan ze het zelf ook doen.' Minder vlees eten, biologisch eten, fietsen – het zijn niet per se foute of goede opties volgens Chris. 'Als je maar bewust een keuze maakt.'

/// Gerrit Post is freelance journalist

Voor vals gerucht niet vrezen

TEKST: KLAAS VAN DEN GEEST, PREDIKANT TE ALPHEN AAN DE RIJN ///

Interne spanningen en discussies verlammen kerken. Als er veel energie gaat zitten in het oplossen van conflicten, komen leven uit genade, getuigen van Gods liefde en dienen in de wereld in de verdrukking. Welke houding neem je aan als jou onrecht wordt aangedaan?

Ideaalbeeld Conflicten zijn onvermijdelijk. Mensen kwetsen elkaar en oordelen. Er zijn echtscheidingen, verstoorde familieverhoudingen, er is kritiek op kerkenraadsleden en op de predikant. Hoe gaan we ermee om? Soms zijn de woorden die we spreken over de kerk te mooi om waar te zijn: de donkere kant wordt niet benoemd. Intussen verliezen mensen hun vertrouwen in de kerk als gemeenschap en in de mensen in de kerk. Jongeren verliezen hun vertrouwen in volwassenen. Die schade kan heel diep zijn. Conflicten en spanningen worden vaak niet eerlijk benoemd. Weinig mensen durven te zeggen: 'Ik voel mij gekwetst door wat jij zei', terwijl je daarmee

wel het gesprek opent. Je creëert een opening om het conflict bespreekbaar te maken. Mooie woorden verdoezelen de werkelijkheid: 'Komt, ziet, hoe goed, hoe lieflijk is 't als zonen van Israels huis als broeders samenwonen, in vrede bij elkander zijn!' Dat zingen we en zo praten we over de 'gemeenschap der heiligen'. Daar woont de liefde, daar horen conflicten niet thuis, daar is de vrede van Jezus.

Door zo'n hoog ideaalbeeld te schetsen, geven we aanleiding tot cynisme. De praktijk is immers weerbarstiger. Gepraat over liefde en gemeenschap ontlokt sommigen bittere reacties: wat een hypocrisie! Vind maar eens een goede balans, tussen Gods beloften voor zijn gemeente en het eerlijk benoemen van de werkelijkheid.

Echte vijand Conflicten escaleren vaak. Verstoorde verhoudingen zorgen ervoor dat mensen elkaar niet meer *willen* begrijpen. Elke opmerking van de ander wordt dan verkeerd uitgelegd: jij bedoelt zeker weer, dat... Waarop de ander reageert met: 'Hoe weet jij wat ik bedoel? Je gelooft niet meer in mijn oprechte bedoelingen. Je wilt me gewoon niet meer begrijpen en op mijn woord geloven'. Daar draait het om: een conflict betekent, dat er geen wederzijds vertrouwen meer is. Daardoor plaats je wat de ander zegt meteen in een verkeerd daglicht. Wantrouwen bepaalt

hoe je de woorden van de ander uitlegt, en niet alleen zijn woorden, vooral ook de intentie erachter.

In dat verband reikte Gods Geest me de woorden van Psalm 112 aan: 'Voor kwaad gerucht zal hij niet vrezen' (berijming, vers 3). Hoe kun je escalatie voorkomen? Hoe kun je bereiken, dat er weer een gesprek gaat ontstaan? Daarvoor moet je op zoek gaan naar wie de echte vijand is. Is dat die ander, met wie je in de clinch ligt? Nee, het is de duivel, die Gods gemeente uit elkaar wil drijven. Hij is uit op verdeeldheid, hij wil een gemeente die opgaat in haar interne verwickelingen. De energie van Gods Geest moet wegebben in onderling gekrakeel. Dat is zijn doel: het werk van God kapot maken, kleinmenselijk geharrewar de agenda laten bepalen, ook die van kerkenraden.

Hoe kun je de vijandige haatcampagne van de duivel weerstaan? In het licht van die vraag vallen de woorden van Psalm 112 ineens op hun plaats. 'Voor een vals gerucht zal hij niet vrezen'. Wat is dit voor iemand, die niet vreest als anderen zijn woorden verkeerd interpreteren en verdraaien, en zijn naam door het slijk halen?

Het is niet: je verschuilen achter je eigen vermeende gelijk. 'Ik weet zelf hoe het zit, wat anderen over me zeggen moeten zij weten'. Daarmee verschans je je als je de ander tegenkomt achter een trotse blik waaruit spreekt: mij

krijg jij niet stuk! Ik laat me niet weggagen van het avondmaal, ook al leef ik met jou in onmin.

Recht Wat is het geheim van die man van Psalm 112? ‘Gelukkig de mens met ontzag voor de HEER en met liefde voor zijn geboden.’ In de oude vertaling staat: ‘Welzalig de man, die de HERE vreest’. De ‘vreze des HEREN’, de Godsvrucht, dat is een houding van nederigheid. Jij weet je klein voor het aangezicht van de heilige God. Jij weet je afhankelijk van zijn zegen, zijn Geest. Zo iemand noemt de psalm een rechtvaardige: iemand die recht voor God staat.

Recht voor God is wel iets anders dan in je recht staan. Het gaat niet om jouw recht, maar om God die jou als recht ziet, omdat je je vertrouwen op Hem stelt en leeft van zijn vergeving. In Psalm 112 zie je een mens die niet hoogmoedig naar de ander wijst: jij met je praatjes, jij altijd met je insinuaties... Nee, deze rechtvaardige rechtvaardigt niet zichzelf, God rechtvaardigt hem, God spreekt hem vrij. Niet omdat hij geen schuld heeft. Een rechtvaardige is de eerste om te erkennen dat hij heeft gefaald. Er kwam een conflict, maar hij slaagde er niet in het vertrouwen van de ander te herwinnen. Een

goedbedoelde opmerking zorgde voor escalatie. Hij voelde zich machteloos: ik kan het gewoon niet meer goed doen, ik weet niet meer waar ik goed aan doe. Of wel? Want die rechtvaardige weet in ieder geval één ding zeker: ik moet me niet langer richten op die ander, ik moet me allereerst en consequent richten op God. Zijn rechtvaardiging zoeken, als een mens die voor God verschijnt met niets dan tekort schieten. ‘Heer, het lukt me niet, wat ik ook doe, ik slaag er niet meer in het vertrouwen te herstellen’. Wat ik niet kan kunt U. Opent U dan wegen, ik kan het hart van die ander niet veranderen.

Een rechtvaardige, dat is iemand die ‘sterk’ staat. Hij probeert niet langer zichzelf te verdedigen, hij aanvaardt dat tegen leugens niet te vechten valt. Hij zoekt zijn rust en kracht niet langer in het rechtzetten van scheve voorstellingen van zaken. Daar wordt het alleen maar erger van. De rechtvaardige, dat is iemand die terwijl hij onder vuur ligt niet kiest voor de tegenaanval, maar voor verdieping van zijn contact met God.

Als Jezus Dat lost misschien niet direct iets op. Maar als je dicht bij God blijft, komt er beweging in de kwestie. God opent deuren waarvan je dacht dat ze dichtgeslagen waren. Conflicten zijn

een enorme beproeving, en ook een valkuil van de duivel. Wat doe jij als je aangevallen wordt: ga je in de tegenaanval, of zoek je juist God?

Denk aan koning Hizkia, toen hij die gemene brief ontving van Sanherib die Jeruzalem belegerde. Hizkia spreidde de brief uit in de tempel, voor Gods ogen. Dan grijpt God in en bevrijdt Jeruzalem (2 Koningen 19).

Je kunt in de knel zitten. Wat je ook doet, alles wordt zo maar verkeerd uitgelegd. Dan is de eerste weg: God zoeken in die afhankelijke houding van ‘vreze des HEREN’, die het begin van wijsheid is (Spreuken 9:10a). Zo vind je rust. Je wilt niet meer hoe dan ook je gelijk bewijzen. Je hoeft je niet meer zo nodig te verdedigen: voor kwaad gerucht zal hij niet vrezen. Je vreest God alleen.

Op twee manieren kan ook dit weer een valkuil zijn. De eerste is, dat je over je heen laat lopen. Je bent bang om ook nog maar iets te doen of zeggen. Dan zit je gevangen in je vrees voor de ander. En de andere ontsporing is, dat je laconiek of cynisch wordt. Dat is de harde houding, grenzend aan hoogmoed. Het is moeilijk om de goede antenne te ontwikkelen voor wat ontzag voor de HEER echt is. Leven van Gods genade en vergeving, van zijn liefde en Geest – het kunnen zo gauw mooie woorden worden. Om ze diep te doorleven is meer nodig: intensiever gebed, concentratie op God. Jezus voor ogen houden, zodat je ziet wie Hij is, hoe Hij omging met aanvallen en onrecht. Ja, Hij is die rechtvaardige van Psalm 112: ‘Voor een vals gerucht zal hij niet vrezen’. Hij stond voor Pilatus en zweeg toen de woedende massa scandeerde: kruisig Hem! Zo was Hij ‘standvastig en vertrouwde op de HEER. Standvastig was zijn hart en zonder vrees’ (Psalm 112:7,8)!

Lazarus

...EN WIE MIJ DIENT ZAL DOOR DE VADER GEËERD WORDEN

Johannes 12:26

Het is druk in Betanië. Het dorp is sinds kort een attractie rijker. Lazarus, door Jezus uit het graf geroepen. Iemand die teruggekeerd is uit de dood, die moet je gezien hebben! Lazarus is een teken van Gods grootheid die machtiger is dan de dood. Hij is er de oorzaak van dat veel Joden bij Jezus komen en in Hem gaan geloven. Maar het is heel dubbel. De hogepriesters zijn van plan Lazarus ook te doden. Hij is er niet op vooruitgegaan. Zijn terugkeer naar het leven is geen pretje.

Lazarus leert zo te leven alsof het leven niet het belangrijkste is. Zijn geluk wordt niet meer bepaald door leven en gezondheid, relaties, inkomen en bezit. Het voordeel hiervan is dat hij zijn geluk niet kan kwijtraken wanneer hij dat allemaal verliest. Geloven is hetzelfde als de weg van de graankorrel gaan. Als die niet in de aarde valt en sterft, kan hij geen vrucht dragen. Wat heb je aan één graankorreltje? Daar kun je geen brood van bakken. Wie zijn leven liefheeft, verliest het, maar wie in deze wereld zijn leven haat, behoudt het voor het eeuwige leven. Jezus is gekomen om Lazarus en ons te verlossen van onze

levenslange angst voor de dood. Wie Jezus wil dienen moet Hem volgen. Waar Hij is zal ook zijn dienaar zijn. Logisch, een chauffeur van de koningin ligt ook niet te luieren op het strand in Scheveningen.

Lazarus volgt het voorbeeld van Jezus zelf. Stel dat Jezus niet bereid zou zijn om zijn leven te verliezen? Dan was er geen beweging op gang gekomen. Dan zou er geen oogst zijn. Jezus was bang, maar Hij kende geen twijfel of de weg van de graankorrel voor Hem wel de juiste weg was. Want daarvoor is Hij juist gekomen.

Volgens de overlevering is Lazarus als dienaar van Christus actief geweest op Cyprus. Een oud kerkje op het eiland beweert over zijn stoffelijk overschot te beschikken. Hij is nog steeds een bezienswaardigheid. Zijn kruin wordt afgedekt door een glasplaat die je kunt kussen. Mocht u die kant op gaan, ga hem dan zien in het besef van de woorden van Jezus aan Lazarus' zuster Marta: 'Ik ben de opstanding en het leven. Wie in Mij gelooft zal leven, ook wanneer hij sterft, en ieder die leeft en in Mij gelooft zal nooit sterven'.

Geloven:

de weg van de graankorrel gaan

EXAMENS KERKELIJK ORGELSPEL

De Vereniging van Gereformeerde Kerkmusici (VGK) biedt organisten de mogelijkheid voor het kerkelijk orgelspel certificaten te behalen. Deze certificaten geven een goede indicatie over de bekwaamheid van iemand als organist. Steeds meer gemeenten geven te kennen dat zij zorg willen besteden aan het muzikale deel van de eredienst. Goed opgeleide organisten vormen hierin de belangrijkste schakel.

Bij het examen voor certificaat A worden de basisvaardigheden getoetst die men moet bezitten om gemeentezang verantwoord in te leiden en te begeleiden. De eisen voor certificaat B zijn aanzienlijk hoger en zijn bedoeld voor de meer gevorderde organist. Uitvoerige informatie over de exameneisen vindt u op de VGK-website (www.eredienst.com).

Op zaterdag 26 juni a.s. is er weer gelegenheid examen af te leggen voor certificaat A of B. De examens worden afgenomen in de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) te Dalfsen. Kandidaten kunnen zich tot uiterlijk 4 juni opgeven. Informatie en opgave: www.eredienst.com of examens@eredienst.com of tel 0529 434029 (Henk Ophoff).

TRAIN DE HUWELIJKSTRAINER

De liefde is een mooi, maar kwetsbaar geschenk van God. Het huwelijk biedt voor een echtpaar een veilige plek om de liefde laten groeien en samen een plek in de maatschappij te vinden. Maar er gaat ook veel mis in huwelijken. Daarom is het belangrijk om samen na te denken over hoe een huwelijk kan groeien, hoe je met problemen in de relatie om kunt gaan, en hoe je ook aan anderen hier steun in kunt bieden.

Steunpunt Gemeenteopbouw en stichting De Driehoek hebben samen een training ontwikkeld voor trainersechtparen. Het doel van deze training is echtparen zo op te leiden, dat zij vaardigheden ontwikkelen om huwelijks-gespreksgroepen of huwelijks catechesegroepen te leiden. De training is bedoeld om gemeentebreed te worden gegeven. We zijn als gemeente onderweg, achter Christus aan. Op die weg mogen gemeenteleden elkaar bijstaan en stimuleren. Binnen het huwelijk zelf en als echtparen onderling.

De bedoeling is dat de kerkenraad deelnemers aanmeld die zij geschikt vindt voor

de cursus. Voor aanvang van de cursus dienen de deelnemers een motivatiebrief te schrijven, die ze aan het Steunpunt Gemeenteopbouw sturen. Daarnaast moeten deze brief samen met de lijst met basiscompetenties besproken hebben met de kerkenraad.

De training wordt in 2010 op de volgende data gehouden: Zaterdag 18 september 2010, vrijdagavond 1 oktober t/m zaterdag 2 oktober 2010, vrijdagavond 22 oktober t/m zaterdag 23 oktober 2010, zaterdag 6 november 2010. De cursus zal gedeeltelijk in Zwolle en gedeeltelijk in Huissen gehouden worden. De cursusprijs bedraagt all-inn € 750,- per echtpaar. De kerkenraad draagt in de regel zorg voor deze rekening.

Bent u geïnteresseerd of heeft u nog vragen? Neem gerust contact met ons op via sgo@gbouw.nl of 038-4270400. U kunt ook meer informatie vinden op onze website: http://www.steunpuntgemeenteopbouw.nl/gw_inhoud.php?PagId=70&CatId=3

GROENSTE KERK VAN NEDERLAND

TEKST: GERRIT POST

Om kerken aan het denken te zetten over klimaatverandering organiseert ontwikkelingsorganisatie Tear samen met de Evangelische Alliantie, Time to Turn en Christelijk Ecologisch Netwerk de wedstrijd: Groenste Kerk. Elke kerk die aan de criteria voor groenste kerk voldoet, krijgt een certificaat. De kerk die het meest creatief en bevolgen met duurzaamheid aan de slag gaat, krijgt op de wereldmilieudag op 5 juni 2010 de titel Groenste Kerk 2010.

Om mee te doen moet de kerkleiding een gelofte afleggen waarin ze belijdt dat Jezus Christus invloed heeft op hoe de kerk en haar

leden omgaan met de schepping. De kerkleiding verklaart zich verantwoordelijk om als kerk (de gevolgen) van klimaatverandering tegen te gaan en haar leden actief bij dit thema te bepalen. Daarvoor moet zij binnen het seizoen minstens op drie verschillende manieren aandacht geven aan het onderwerp, bijvoorbeeld via preek of Bijbelstudie. De kerk moet twee keer per jaar col-lecteren voor organisaties die de klimaatgevolgen bestrijden. Ook moet zij groene stroom afnemen en groene schoonmaakmiddelen gebruiken.

Meer informatie en aanmelden: www.recycleyourmind.nl

DE TOEKOMST IN DE KERK

In de laatste week van maart hebben de Theologische Universiteit Kampen, de Gereformeerde Hogeschool Zwolle en het Centrum Dienstverlening een brief aan de kerken gestuurd, naar aanleiding van het rapport De toekomst in de kerk. Daarin is de ontwikkeling van het ledental in de GKv onderzocht. Voorspeld wordt een daling tot rond 108.000 leden in 2025. Het aantal dienstdoende predikanten zal nog sneller dalen, waardoor het aantal vacatures met ruim 200 procent zal toenemen. Jeannette Slendebroek-Meints MSc voerde het onderzoek uit. Het rapport is digitaal beschikbaar via www.samenlevingsvraagstukken.nl.

De Synode van Zwolle-Zuid 2008 gaf aan de drie instellingen al de opdracht om de dienstverlening aan de kerken af te stemmen. Dit rapport is aanleiding om die samenwerking toe te spitsen op drie punten: de inhoud van het kerk zijn, de bearbeiding van de kerken en de arbeiders in de kerken. Het zijn geen nieuwe punten, ze krijgen wel nieuw gewicht als gevolg van de verwachte ontwikkelingen. Daar willen de drie partijen gezamenlijk graag op inspelen. Met nader onderzoek, maar ook met concrete initiatieven. De brief aan de kerken is te vinden op de website www.steunpuntgemeente-opbouw.nl. Bij voldoende belangstelling kunnen een of meerdere regionale bijeenkomsten worden belegd om over het rapport en de gevolgen voor de kerken door te spreken. Voor informatie: info@centrum-g.nl

---

STUDIEDAG APOLOGETIEK: UITGESPROKEN HOOP

Op 23 april 2010 belegt de Theologische Universiteit Kampen (Broederweg) een studiedag over apologetiek, de verantwoording van het christelijke geloof. Enkele (oud-) studenten die afstudeerden op dit thema zullen over hun bevindingen vertellen in workshops en Antoine Bodar en Benno van den Toren houden lezingen.

Aanleiding voor de studiedag is het afstudeerproject Actuele apologetiek, opgezet door prof. dr. Barend Kamphuis. Onder zijn begeleiding onderzochten veertien studenten de apologetische waarde van verschillende theologische concepten.

Van den Toren is docent Systematische Theologie aan de Universiteit van Oxford en sinds januari 2010 bijzonder hoogleraar Theologie van de Charismatische Vernieuwing aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Antoine Bodar zou je kunnen beschouwen als een hedendaagse apologet, gezien het robuuste orthodox-christelijke geluid dat hij laat horen in de media. Bodar en van den Toren zullen tevens deelnemen aan de forumdiscussie aan het einde van de dag. Deelnemers aan de studiedag kunnen in gesprek gaan met acht studenten die over hun onderzoek vertellen. Barend Kamphuis zal vervolgens de balans van het in de scripties geleverde werk opmaken en laten zien wat ze hebben opgeleverd voor een actuele visie op 'theologie als apologetiek'. Zie ook www.tukampen.nl

Uit de kerken ///

Beroepen

Te Zuidlaren en te Hardenberg-Centrum:

H. Prins te Mussel

Aangenomen

Naar Waardhuizen: G. Zomer Jzn.

te 's-Hertogenbosch

Naar Almere-West: E.J. Meijer te Leens

Bedankt

Voor Amersfoort-de Horsten: A.A. Kramer te Zwolle-Berkum

Jubileum:

Harderwijk - 25 jaar predikant: ds. H.J. Room.

Standplaatsen: Alphen aan den Rijn (1985), Harderwijk (1990).

Rotterdam - 25 jaar predikant: ds. M. de Vries.

Standplaatsen: Winsum-Obergem (1985), Drachten-Zuid/Oost (missionair predikant in Mamelodi, Zuid-Afrika, 1990), Pretoria (idem, 1991), Hoogvliet-Spijkenisse (1994), Rotterdam-Stad (missionaire dienst onder moslims in het Rijnmondgebied, 2000).

Erkenning tussen kerken in Kampen

De christelijke gereformeerde kerk in Kampen en de drie gereformeerde kerken (vrijgemaakt) in Kampen en IJsselmuiden erkennen en aanvaarden elkaar als ware kerken van Jezus Christus. Predikanten kunnen over en weer voorgaan in elkaars gemeenten en er kan gezamenlijk avondmaal worden gevierd. Op zondag 4 april is er voor het eerst een gezamenlijke dienst gehouden.

Zendtijd voor de kerken

Woensdag 21 april 2010, 09.40 uur, Nederland 2 'Dominee in Uruzgan'.

Een portret van dominee Jan Peter van Bruggen, die de afgelopen jaren als predikant bij eenheden van het Korps Mariniers heeft gewerkt. In 2009 maakten de mariniers deel uit van de Battle Group van de Task Force Uruzgan. Als geestelijk verzorger ging dominee Van Bruggen in 2009 ruim 5 maanden mee naar Kamp Holland Uruzgan.

ACTUELE
THEMA'S

JA,

INSPIREREND
KERK ZIJN

☐ ik word abonnee (€ 49,95 per jaar*)

☐ ik geef een abonnement (€ 49,95 per jaar) kado aan:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

afzender:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

Rekeningnummer

Stuur deze bon naar: De Reformatie, postbus 89, 7730 AB

Ommen of meldt u aan via: www.dereformatie.nl.

De Verre Naasten, brengt wereldwijd hulp dichterbij.

Er zijn landen waar het onzeker is of je morgen te eten hebt. Waar je geen geld hebt om je kinderen naar school te laten gaan. Waar 100 kerken samen maar één dominee hebben. Waar je graag nog zou leren lezen en schrijven. Waar kinderen sterven aan malaria.

In die landen werkt *De Verre Naasten*. Waaraan? Gezondheidszorg, kerkelijk opbouwwerk, landbouwvoorlichting, microkredieten, evangelieverkondiging, alfabetisering, noodhulp, onderwijs, hulp aan aidspatiënten, enz.

Werkt u mee? Maak uw gift over op giro 56 65 57 van *De Verre Naasten* te Zwolle o.v.v. 'Gerechtigheid 29101' of ga naar www.deverrenaasten.nl en word vaste donateur.

DE VERRE NAASTEN

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700